

Koen Brouns

Aldo Baerten: Je mooie eigen weg ontdekken

Eind november had ik in het groene Alseberg, op een boogscheut van Brussel, een gesprek met Aldo Baerten. Deze jonge fluitist is sinds '94 fluitsolo in de Filharmonie (het vroegere Koninklijk Filharmonisch Orkest van Vlaanderen). Hij is heel actief met het fluit- en harpkwintet Arpae, waarvan reeds verscheidene cd's verschenen. Daarnaast staat Aldo Baerten geregeld als solist voor het orkest en speelt hij solorecitals. Zo ontving hij begin januari een uitnodiging voor de Flute Convention 2003 in Las Vegas. Aldo Baerten doceert aan het Koninklijk Muziekconservatorium van Antwerpen.

Kun je even een kort overzicht geven van je vorming?

“Ik ben met fluitspelen begonnen bij Linda Panis in de muziekacademie van Alseberg. Ik deed, zoals iedereen, eerst een jaartje notenleer. Ik kan me niet herinneren dat ik op een bepaald moment echt gezegd heb ‘ik wil fluitleren’. Wat mij misschien aantrokken heeft, is het lyrische, het briljante van het instrument, en ik denk dat je ergens toch altijd een instrument kiest dat met je karakter in overeenstemming is. Op 17 jaar was ik afgestudeerd, en ben naar Brussel gegaan, waar ik les kreeg van Paul Van Wolleghem. Twee jaar later haalde ik mijn eerste prijs. Meteen daarna deed ik ingangsexamen in Basel, bij Peter-Lukas Graf. Na vier jaar verkreeg ik het Solistendiplom. Tenslotte volgde ik nog één jaar les in het Richard Strauss-conservatorium in München, bij Philippe Boucly, fluitsolo in het Sinfonie-Orchester des Bayrischen Rundfunks. Heel die tijd volgde ik ook regelmatig lessen en masterclasses bij Gaby Van Riet.”

Wat heeft jou gemotiveerd om van muziek je beroep te maken?

“Het is misschien heel cru om te zeggen, maar het Belgische muziekonderwijs eigenlijk absoluut niet. Ik heb het geluk gehad om mijn middelbare studies te doen aan de Europese school in Ukkel. Daar was een fantastische muzikleraar, een Engelsman, die een schoolorkest had opgericht. Elk jaar was er ook een grote koorproductie, het *Stabat Mater* van Dvorak bijvoorbeeld, en daar deed dan echt iedereen aan mee. Hij vormde een koor van tweehonderd man, met een orkest erbij. We deden ook elk jaar een operette, en na verloop van tijd zat ik in al die groepen. Hij is eigenlijk die man die mij de zin heeft gegeven om muziek te maken. In de muziekschool ga je naar je fluitles, je hebt wel eens samenspel, maar ik denk niet dat het echt interessante van muziek maken daar tot uiting kan komen. De schoolprojecten hebben mij de microbe gegeven om verder te gaan.”

Aldo Baerten

Toen je je eerste prijs had gehaald, had je in België kunnen blijven om er het ‘hoger diploma’ te behalen. Je bent toen echter meteen naar Basel gegaan. Hoe kwam je bij Peter-Lukas Graf terecht?

“Dat was via Gaby Van Riet. Na één van haar concerten was ik met haar wat gaan praten en volgde ik een cursus bij haar. Ik was toen nog maar negentien en had juist mijn eerste prijs, maar zij overtuigde me om bij Graf ingangsexamen te doen. Er waren twee plaatsen open, en wonder boven wonder koos hij mij uit de 50 kandidaten. Dat was misschien ook wel omdat hij vooral jonge studenten wou, een goede inschatting van Gaby Van Riet.

In Basel is voor mij een hele wereld opengegaan. Graf had een heel internationale klas van tien man, en het niveau was er geweldig. Als je op vrij jonge leeftijd in zo’n omgeving komt is dat enorm motiverend. Graf eiste professionaliteit: je moest bijvoorbeeld altijd met je pianopartijen naar de les komen, zodat hij je eventueel kon begeleiden, hij verwachtte ook elke week twee nieuwe etudes én een nieuw stuk. Ik denk dat je van Graf vooral kan leren om intelligent te musiceren, hij besteedde veel aandacht aan de analyse. Gaby Van Riet is daarin voor mij het omgekeerde: hoewel ze altijd wel haar hoofd gebruikt, zal ze toch vooral met haar hart spelen, en lesgeven.”

Je behaalde in Basel het ‘Solistendiplom’. Wat houdt dat in?

“In de solistencyclus moet je naast je hoofdinstrument enkel nog kamermuziek volgen. De cyclus duurt vier jaar, en in het laatste jaar, het diplomajaar,

doe je van januari tot juni vijf verschillende examens. Je begint met een uur solostukken en etudes. Daarna volgen een eerste intern recital waarin het programma gekozen wordt uit je repertoriumlijst en een concerto met piano. Bij het openbaar recital mag je zelf het programma samenstellen. Tenslotte, in juni, speel je je concerto waarin je begeleid wordt door het radio-orkest van Basel. Wat heel erg verschilde van de Belgische situatie en wat mij zeer beviel, is dat de juryleden daar gewoon deel uitmaakten van het publiek. Ze kwamen naar een concert en zaten verspreid in de zaal.”

Zijn er naast Gaby Van Riet en Peter-Lukas Graf nog mensen die je speciaal beïnvloed hebben?

“Ik heb ook nog een jaar gestudeerd bij Philippe Boucly, in München. Hij speelde bij ons een concerto en ik vond dat zo fantastisch dat ik me meteen bij hem ingeschreven heb. Ik was ondertussen al solist in het orkest hier in België, ik ben misschien maar vijf keer op les geweest. Het was dus eigenlijk meer een verrijking, we behandelden vooral het orkestrepertorium, en ik kwam in contact met een andere stijl, een andere manier van spelen. Ik maakte ook kennis met het enorm rijke muziekleven in München: al die orkesten, en al de topdirigenten die zich daar verzamelen. Een goede zes jaar geleden kwam ik ook in contact met Jeanne Baxtresser, de soliste van de New York Philharmonic, en dat is zeker iemand waar ik bewondering voor heb.

Nadien ben ik eens gaan voorspelen bij Rampal, een tweetal jaren voor zijn dood, omdat ik hem echt nog wou ontmoeten. Fysiek was hij al zeer aan het verzwakken, maar ergens zag je nog die onaangetaste vonk van de liefde voor de muziek, en dat liet een diepe indruk op mij na. Echt lesgeven deed hij niet meer, maar het was zeer ontroerend om iemand te zien die vanwege zijn gezondheid zittend moest lesgeven en toch nog steeds een ongelooflijke uitstraling had.

En natuurlijk ben ik beïnvloed door goede dirigenten. Ik zal nooit de eerste keer met het Europees Jeugdorkest vergeten: dat stond toen onder leiding van Bernard Haitink, dé dirigent die mij het meest is bijgebleven. We waren voorbereid door een assistent, maar toen Haitink ervoor kwam, werden we een heel ander orkest. Het klonk anders, fraseerde anders, speelde anders, en dat met eigenlijk heel weinig repetities. Mensen die, als ze voor een orkest staan, dat heel anders kunnen laten klinken, niet door iets te doen maar alleen maar door wat ze zijn, beïnvloeden je voor een heel leven.

Verder denk ik wel dat je op een zeker moment je eigen weg moet gaan. Vroeger speelde iedereen vanzelf individualistischer, zoals hij dacht dat het moest. Graf vertelde me dat hij vroeger, toen hij in Zürich woonde, hoorde dat er iemand in Basel was die ook goed fluit speelde. Het duurde jaren voor hij hem hoorde. Nu is dat ondenkbaar, maar dat houdt meteen ook het gevaar in dat alles teveel eenheids-

koek wordt. Je hebt een hoop dingen meegekregen die je heel je leven gebruikt in je spel en in je lesgeven, en je blijft natuurlijk wel luisteren naar platen en concerten, maar je voelt je er beter bij als je concerten speelt zoals je ze zelf denkt en voelt.”

Je maakte ook al heel vroeg, vanaf '89, deel uit van het Europees Jeugdorkest?

“Ja, ik vind het heel belangrijk dat je tijdens je opleiding de kans grijpt om in een jeugdorkest te spelen. Ik heb vier jaar in het Europees Jeugdorkest gespeeld. Je werkt er met topdirigenten als Abbado, Haitink, Ashkenazy, leert het repertorium kennen, krijgt kamer-muziek van bijvoorbeeld de concertmeester van het Concertgebouw, je gaat op tournee en speelt in de grootste zalen, zoals de Berliner Philharmonie en het Concertgebouw in Amsterdam. Het zijn belangrijke ervaringen, omdat je er uiteindelijk, op het concert, toch maar moederziel alleen voorstaat, en omdat het niveau ook fantastisch hoog ligt: er zijn elk jaar 6000 kandidaten en je moet elk jaar opnieuw slagen in de auditie.

Ook in België (en Nederland) zijn er een aantal goede jeugdorkesten, ik kan het iedereen alleen maar aanraden om daar zoveel mogelijk aan mee te werken.”

Ben je voltijds met het orkest bezig waar je nu aan verbonden bent?

“Nee, het Koninklijk Filharmonisch Orkest heeft twee fluitsolo's in dienst, Frank Vanhove en ikzelf, dus enkel wanneer er vier fluiten nodig zijn, moeten we allebei meespelen.

Ik speel al van mijn elfde jaar in orkesten en ik denk dat ik het altijd wel zal blijven doen. Ik hou er enorm van. Het solistische fluitrepertoire is in sommige perioden erg mager, en als je de kans hebt om in een orkest symfonieën van Brahms, Beethoven, Mahler, Sjostakovitsj te spelen, werken waar wij als fluitist anders niet mee geconfronteerd worden, is dat een enorme verrijking. Het mengen van kleuren vind ik ook zo interessant in een orkest: het is eigenlijk het grootste schilderspalet dat je hebt. Een goede dirigent weet daar zeer goed gebruik van te maken, laat je steeds op zoek gaan naar nieuwe wegen. In het orkest moet je altijd weer op de top van je kunnen staan. We zijn een orkest dat elke week andere werken speelt, je leert dus voortdurend nieuwe werken kennen. En je hebt voortdurend die collega's rondom jou die je blijven helpen om je niveau te behouden.”

Ten tijde van het vorige interview keken jullie in het orkest reikhalzend uit naar 4 houten Braun-fluiten die in bestelling waren. Zijn de verwachtingen ingelost?

“Zeker wel. Onze houten instrumenten worden enorm veel gebruikt, ze zijn zalig om op te spelen. Het zijn vier dezelfde fluiten, dus qua intonatie zit dat iets makkelijker, en de klankkleuren die ze toevoegen aan het orkest zijn fenomenaal. De fluiten klinken zeker niet klein, ze hebben een enorme draagkracht.

Wel hebben ze een iets houtigere, meer gereserveerde kleur, waardoor je beter mengt en minder intonatieproblemen hebt. Je voelt dat de toon minder uitspat dan op een metalen fluit. Een metalen fluit heeft hoe dan ook een briljante klank, je steekt er toch altijd een beetje uit. Ik speel sowieso nooit op zilver, ik gebruik alleen goud, wat, naargelang welke soort goud je gebruikt, toch al iets meer warmte geeft. Het is ook zeer interessant om af te wisselen, de articulatie is verschillend, de houten instrumenten zijn iets soepeler, en daardoor ontdek ik ook op mijn gouden instrument meer mogelijkheden. In het orkest gebruiken we hout in Schumann, Brahms, Bruckner, onlangs zelfs Dvorak, en iedere dirigent die komt is meteen verkocht. Ook in kamermuziekbezetting heb ik de houten fluit uitgeprobeerd. Voor de Mozartkwartetten gaat dat zeer goed, maar in bijvoorbeeld *Chant de Linos* van Jolivet of in Debussy heb je een andere lichtkleur nodig en grijp je toch automatisch naar een metalen instrument, omdat je iets mist.”

Met Arpae hebben jullie niet stilgezeten. Zonet verscheen de vierde cd, helemaal gewijd aan de muziek van Joseph Jongen. Naar welke muziek gaat jullie voorkeur uit?

“Als harpkwintet zijn we vooral gebonden aan Franse en moderne muziek. Onze vorige cd was gewijd aan muziek van Jean Françaix, en geleidelijk maken we ons heel dat grote Franse repertoire eigen. Toch vallen er nog hopen muziek te ontdekken, en er komen ook steeds nieuwe dingen bij, want we bestellen toch één of twee nieuwe werken per jaar. Peter Swinnen schreef al een kwintet voor ons, in maart spelen we een kwintet van Jean Cras, er volgen creaties van Ph. Verkarren en Michel Lysight.

Een recent hoogtepunt in onze ervaringen was het Paleisconcert, dat live werd uitgezonden op verschillende zenders. Iedereen op het koningshuis was weg van de muziek van Jongen, en naar aanleiding van dat concert vroeg men ons om de koning te vergezellen op een aantal officiële reizen, om de Belgische muziek te promoten.

We hebben tevens een serie concerten met José Van Dam. Hij zocht een jong ensemble om hem te begeleiden, en voor de stukken die we met hem spelen maken we zelf de bewerkingen. In die reeks brachten we o.a. de *Bestiaire* van Poulenc en de *Chansons de Don Quichote* van Ibert.

Het is heel interessant om de muzikale evolutie te zien, nu we tien jaar na de eerste versie van Jongen weer een opname konden maken. Opnemen is interessant, omdat je jezelf weer ontdekt onder een andere hoek.”

Ondertussen geef je ook les in het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen.

“Ik ben in 1997 begonnen in Antwerpen als assistent bij Gaby Van Riet. Op het moment dat zij wegging, ging ook Jan Van Reeth met pensioen, waardoor ik meteen een grote klas had. Momenteel heb ik twaalf

leerlingen, en daarbij krijg ik sinds dit jaar gelukkig ook hulp van een assistent.

Het is belangrijk dat je leerlingen op het conservatorium leert om professioneel te werken, snel te werken. Je hebt als muzikant altijd te weinig tijd om te studeren. Leerlingen moeten een groot repertoire beheersen, zowel orkesttrekken als de standaardwerken. Om de studenten ook andere ideeën te geven, organiseer ik elk jaar twee masterclasses. We worden daarbij gelukkig geholpen door sponsors, want hogescholen hebben nu eenmaal weinig geld, maar qua uitstraling is dat erg positief voor het conservatorium. Gaby Van Riet komt nog twee dagen per jaar, zodat ze contact blijft houden met de klas. Daarnaast nodig ik elk jaar ook telkens iemand anders uit. Het eerste jaar kwam Peter-Lukas Graf, daarna Philippe Boucly, waarmee ik dus eer kon betonen aan mijn leermeesters. Dit jaar wordt het Andrea Lieberknecht, fluitsolo in de WDR Köln.

Nieuw is ook dat iedereen éénmaal per maand piccololes kan volgen bij Vincent Cortvrint van het Concertgebouw. Ik ben blij dat een echte expert die lessen komt geven, ik speel zelf hooguit enkele keren per jaar piccolo en ik kan hoogstens wat tips geven over intonatie of klankkleur. Het verschil in vooruitgang is nu spectaculair, en dat werpt zijn vruchten af. Recent was er een auditie in de Filharmonie voor een invaller voor piccolo, er zaten drie studenten van Antwerpen in de finale en één van hen kreeg de plaats.

Ik denk dat het belangrijk is dat je als student voor veel open staat, dat je heel leergierig bent en probeert zoveel mogelijk dingen te ontdekken. Als je maar één weg kent, dan ben je gedwongen in die richting verder te gaan. Ik denk dat studenten die veel beluisteren, die veel wegen uitproberen, tenslotte een hele mooie eigen weg ontdekken. Daar heb je natuurlijk veel energie voor nodig, wat ook een grote kwaliteit is. Zeker op dit niveau moet je ervoor waken om de gehele persoon beschouwen, die uit zich vanzelf in zijn of haar fluitspel. Je kan problemen bij leerlingen vaak oplossen door eens niet over fluit te praten, maar over wat anders.

En eigenlijk moet je als blazer ook enorm goed fit zijn. Daar wordt in de meeste lessen weinig aandacht aan besteed. Als je verkouden bent, merk je het nochtans meteen. Ik geloof erg in een bepaalde levensstijl: wat sport doen om gezond te blijven, gaan wandelen, je cultuur een beetje bijschaven door eens een museum binnen te wippen, naar de film te gaan, lekker te koken. Of zelfs gewoon eens te stofzuigen, zodat je alle gedachten van boven stil kan zetten. Dat zijn allemaal dingen die je tot een complete persoon maken, daarom zijn ze ook zo belangrijk.”

